

RÉFI ZSUZSANNA

„Állandóan szól bennem a zene”

Beszélgetés Oláh Vilmos hegedűművésszel

Öt évig pihent dobozban, s szinte már le is mondott róla főszereplője, Oláh Vilmos hegedűművész, amikor a *The Violin Alone* elindult diadalútjára. A dokumentumfilm több rangos amerikai díjat kapott már, s nyolc Emmy-jelöletből hatot el is nyert. A különleges alkotás egy kortárs szerzemény életre keltésén keresztül a zene születéséről, érzelmi erejéről mesél, s nézői a zenész és a zeneszerző mindennapi munkáját, állandó küzdelmeit is megismerhetik. Ősszel a magyar érdeklődők is láthatták végre, hiszen a díszbemutatója novemberben volt az Uránia Nemzeti Filmszínházban. De nemcsak az alkotás különleges, hanem a főszereplője is. Oláh Vilmosról, hegedűről, tanulásról és tanításról beszélgettünk.

– A Chicago Amarcord Arthouse Television Awards legjobb dokumentumfilm-díját kapta meg, a washingtoni NETA Awardson úgyszintén elnyerték ezt a kitüntetést, s szép szám a hat Emmy-elismerés is... Mit gondol, miért lett ennyire sikeres ez az alkotás?

– Talán azért, mert értő hangon szólítja meg az embereket. A rendező-producer, Scott Sterling nem zenész, ő a tehetsége, az érzései, a gondolatai alapján kezdett neki a film elkészítésének, de talán éppen ettől lett friss és érdekes. Különleges, hogy egy másik művészeti ág jeles képviselője szemén – kameráján – keresztül hogyan tudja érzékeltetni a zene születését. S úgy vélem, az is

érdekessé teszi, hogy a filmnek akad egy olyan szegmense is, amely arról szól, hogy az elmúlt évszázadok alatt hogyan változott meg az országunk, a határok, mi minden történt a Kárpát-medencében, s a veszteségeink ellenére mégis a világ számára is példaértékű tudott maradni a magyar szellemiség. Az ilyen részekről lett igazán rendhagyó és magával ragadó ez a dokumentumfilm. Attól pedig irányadónak tartom, hogy megmutatja: a VII. kerületből is el lehet jutni a világhír szintjére azzal, hogyha valaki tehetséges és szorgalmasan teszi a dolgát. Számomra külön öröm, hogy a film kapcsán milliókhoz eljuthat egy értékes kortárs zenemű.

– A filmből kiderül, hogyan történik a fekvésváltás, milyen fehér felhőket rajzol játékok közben a gyanta, s miben hat egymásra a szerző és az előadó... Hogyan kezdődött a közös munka? Azonnal igent mondott a felkérésre, a filmszerepre?

– Igen, mert zenei téren minden lében kanál vagyok, s az alkotók rangos listája és a darab sokszínűsége egyértelművé tette, hogy „beugrom a nagybögőbe”. Majd egy évtizede, 2009-ben Eric Funk zeneszerző eljött egy amerikai hangversenyemre, ahol nagyon megtetszett neki a játékom sokszínűsége. Felajánlotta, hogy komponál számomra egy versenyművet. Néhány hónappal később meg is érkezett a mű partitúrája, a *Vili: Concerto for the Violin Alone op. 109*, amely csupán egyetlen hegedűre íródott. Nem volt hozzá kíséregyüttes, a zenekari rész megjelenítése is az én feladatomból volt, ezért meg kellett keresnem a különböző hangszerek hangszínét a hegedűmön, hogy úgy szólaljon meg, mint egy timpani vagy akár egy trombita. A mű feszegeti a hangszer megszólaltatásának határait, így izgalmas felfedező utazás kezdődött. Funk eljött Budapestre, hogy személyesen is egyeztessünk. Közben pedig megkereste őt a Montana PBS csatorna, és a zeneszerzővel közös munka minden pillanatát rögzítették. Egy különleges kamerával sokezednyire lassították a hegedülés mozzanatait, így rendhagyó élményt adhat a közönségnek – még azoknak is,

Nyolcból hat

A *The Violin Alone* című dokumentumfilmet a Northwest Chapter of the National Academy of Television Arts and Sciences jelölte regionális Emmy-díjra. A nyolc jelöletből hatot – a legjobb dokumentumfilm, a legjobb rendező, a legjobb operatőr, a legjobb vágás, a legjobb audiomegoldások és a legjobb zene kategóriában – el is nyert az alkotás, a döntést a június 9-i díjátadón hirdették ki Seattle-ben.

akik rendszeres koncertlátogatók –, hogy a felvételen láthatja, hogyan rezeg a húr, mennyiben változik a hang, ha lábhoz közel vagy távol húzom a vonót. A képsorokból pedig az is kiderül, hogyan jut el a szerző és az előadó a mű lényegéhez. Már többször megfogalmaztam, de úgy vélem, ez a pontos definíció: teremtéstörténet ez – kicsiben. A művet különben Budapesten játszottam először, 2011 márciusában, a Nádor Teremben. Azóta is rendszeresen előadom egy tételét ráadászámként.

– *Fontos szerepe van a pályáján a kortárs műveknek?*

– A Rádiózenekarral rendszeresen rögzítünk mai alkotásokat, s nagyon örülök, hogy több zeneszerző is komponált már számomra darabot, legutóbb például *Szentpáli Roland* kért fel hegedűversenye eljátszására, s idén volt alkalmam *Eötvös Péter*-, *Balassa Sándor*- és *Kocsár Miklós*-ösbemutatóban is részt venni, *Tóth Péter* és *Rózsa Pál* alkotásait hegedülhettem a szerzők jelenlétében. Élvezem a kortárs muzsikát, mert mindegyik változtat az emberen.

– *Először 2017. január 4-én vetítették a The Violin Alone-t, s azóta a díjak sorát nyeri.*

Mégis azt mesélte, korábban már le is mondott erről az alkotásról.

– Öt évet kellett várni a premierre. Nem volt könnyű a megfelelő pénzügyi alapot előteremteni, s a rendező is sokat dolgozott azon, hogy a filmet az általa elképzelt módon és igénnyel vágja össze. Óriási örömet szerzett, amikor 2016 végén arról értesültem, hogy az alkotás bemutatásra kerül Amerika-szerte. Nem mertem elég nagyot álmodni, először csak a premierig gondolkodtam. Persze, az utóbbi hónapokban sokak véleményét hallottam, és én is úgy vélem, műfajában egyedi alkotás, mert bár sok-sok portréfilm készült művészekről, utazásokról, ilyen jellegű mozi még nem született. Annak ellenére, hogy a rendezőnek semmilyen zenei jártassága sincs, a korábbi munkái már jelezték, milyen jelentős szintű alkotó Scott Sterling. S talán azért is hat ennyire a nem szakmabeliekre is, mert a felvételek közelebb viszik hozzájuk a zenét, olyan elemekbe is betekintést engednek, amelyeket különben egy koncerthallgató nem láthat, tapasztalhat meg. Így mélyebben megismerik az alkotás folyamatát, s a hangszerjátékban rejlő temérdek munkát is. Amerikában már sok helyen játsszák a filmet, Európában több országban tárgyalást folytatunk a bemutatásáról, az pedig boldoggá tesz, hogy novemberben végre Budapesten ugyancsak moziba kerül a *The Violine Alone*.

– *Kicsit szomorúnak tartottam a bejegyzését a Facebookon, amelyben kifejtette, az Emmy-díjjal nem járt semmilyen pénzjutalom...*

– Számtalan ilyen jellegű kérdést kaptam, egyszerűbbnek tartottam hát leírni, hogy a stáb minden tagja magasztosabb emberi célokért munkálkodott és nem pedig az anyagi javakért. Arról nem is ejtettem szót, hogy a forgatás miatt mennyit utaztam, hány fellépést kellett lemondanom, átszerveznem. Meg kellett tennem, mert művészi kötelességemnek éreztem egy ilyen misszióban való részvételemet.

– *Mindenbe, a zenészlét összes gyötrelmébe szívesen beavatta a közönséget?*

– A publikum akarva-akaratlanul megérez minden kint és persze örömet is, ami egy-egy előadás mögött rejlik. Ha nincsenek érzések, akkor az előadás nem ér semmit. Nem tartottam hát ezt tehernek, arról nem is beszélve, hogy mindig vállalom magam, s igyekszem őszintének lenni, legyen szó próbáról vagy előadásról. Annak örülök különösen, hogy ezzel a filmmel a közönséghez közelebb kerül a rettegett műfaj, a kortárs zene, amelyet még a komolyzenét szeretők jelentős része is elkerül... Az pedig különleges élményt ad, hogy ez a darab minden téren kihasználja a hangszerem, a hegedű összes adottságát.

– *Amelyet ön kiválóan ismer, hiszen már gyerekként megkapta a maga aprócska instrumentumát.*

– Mindenki azt hiszi, hogy zenészcsalád gyermekeként egyszerű a muzsikálás. Pedig olyan sok összetevőből áll ez a hivatás! Mert

Oláh Vilmos
a *The Violin
Alone* című
filmben

hegedülni lehet otthon, a családban, az ember könnyen megtanulhatja az alapokat, s játszhat is magának, de nagy kérdés, hogy képes-e egy olyan művészi utat bejárni, amely ehhez a pályához kell és az adottságaihoz is méltó. Ezt nem hozza az ember magával, nincs benne a génjeiben.

– Arra is emlékszem, amikor több mint negyedszázada, nagyon fiatalon a *Cimborá Zenekar* koncertmestere lett. Akkor már egyértelmű volt, hogy ezt a hivatást választja?

– Nem, még akkor sem. Az együttesbe úgy kaptam meghívást, hogy Mendelssohn hegedűversenyét játszottam, s a dirigensnek, *Uri Mayer*nek megtetszett a játékom, ő kért fel ennek a fiatalokból álló zenei együttesnek a szólista és koncertmesteri posztjára. Innen pedig már csak egy lépés volt az MTV Ifjúsági Zenekara, ahol elkezdtek a közös munkát *Vásáry Tamással*, ami azóta is, több évtizede tart... Ezt megelőzően azonban nagyon sokáig pap akartam lenni. Már négy-öt évesen jól olvastam, s a templomba járva korán megismerkedtem egy olyan szemlélettel, amely tizennyolc éves koromig arra ösztönzött, hogy a hittel behatóbban foglalkozzak. Sokat beszélgettem *Polonkai György* érsek úrral, s ő mondta azt, hogy másként is lehet Istent szolgálni. Az is egy módja, ahogyan zenélek, mert azzal sokak lelki húrját tudom megrezgetetni. Azóta is ez az egyik motivációm.

– Így a zene mellett döntött...

– Igen, mert nagyon szerettem hegedülni, a gyakorlást is élveztem. Az *Auer*-féle módszert tartottam szem előtt, mely szerint „akinek három óránál több gyakorlásra van szüksége, az hagyja abba a hegedülést”. Szerintem egy alkotónak teljes életet kell élnie, látnia, meg tapasztalnia a világot, átélni mindazt, amit a zenében ki kell fejeznie.

– Említette *Vásáry Tamást*, vele valóban pályakezdése óta dolgozik. Az MTV Ifjúsági Zenekara után következett a *Rádiózenekar*?

– Akadt előtte egy délkelet-ázsiai kitérő, de talán ott kezdem, hogy háromszor nyertem meg a *Koncz*-hegedűversenyt, így kerültem be a *Zeneakadémiára*. Később úgy döntöttem, szüneteltetem az akadémiai tanulmányaimat.

Elindult ugyanis a szólistakarrierem, hiszen más nemzetközi versenyeken is győzelmet arattam: turnékra indultam az Egyesült Államokba, Ázsiába, megjelent a szólóalbumom Finnországban, amely az év lemeze lett. Fontosabb volt akkor a pályám építése, így később a tanárképzőre mentem, ott szereztem diplomát. Huszonkét évesen meghívást kaptam Délkelet-Ázsiába, s a felkérő egyetem munkatársaival kidolgoztuk az ottani vonósprogramot. Közel két esztendőt töltöttem az iskolában, elindítottam magyar alapokon, magyar tantervvel, magyar muzsikusokkal a tanárképzést is, s az ottani zeneélet megszületésének lehettem a részese. Épültek a koncerttermek, egyetemek. Az azóta eltelt évtizedekben is rendszeresen járok vissza, jelenleg a *Bangkoki Operának* vagyok a meghívott koncertmestere, s azt látom, nagyon pezsgő és színvonalas ott a zenei kínálat. Legutóbb például *Mahler*-ciklust játszottam, mindenütt telt házak előtt... A növendékeim nagy nemzetközi versenyeken diadalmaszkodnak, szép karrierutat jár be mindegyikük. Amikor aztán hazajöttem, első hegedűs lettem a *Liszt*-díjas *Auer Vonósnyegy*esben, a kvartett mellett pedig a *Dohnányi Zenekarban* játszottam koncertmesterként, s rendszeresen vártak vissza Délkelet-Ázsiába is. Nyolc év telt el így, s persze közben rengeteg szólóestet is adtam. A vonósnyeggel öt lemezt készítettünk, felvettük a teljes *Lajtha*-életművet. Aztán – s ebben egy magánéleti válság is közrejátszott – arra jutottam, kicsit pihentetni kell a vonósnyegest...

– S ekkor jött a *Rádiózenekar*...

– Igen, most már nyolcadik esztendeje vagyok az együttes első koncertmestere, próbajátékon kaptam meg a posztot, bár már korábban is sokszor játszottam a zenekarral szólistaként. Szeretem az idén hetvenöt éves jubileumát ünneplő társulatot s az olyan izgalmas kihívásokat, mint például a *Wagner*-napok a *Műpában*, ahol *Fischer Ádám* annyira ragaszkodik a személyemhez, hogy még a szerződésben is rögzítette, nekem kell a koncertmesternek lennem a *Ring*-előadásokon.

– Hogyan osztja meg az idejét a zenekari és a szólófeladatok között?

– Mostanában egyre inkább azt gondolom,

egy művésznek szüksége van arra, hogy a zenét többfajta szegmensből lássa. Az utóbbi évtizedben divat, hogy valaki csak egy-egy területre fókuszáljon, de úgy vélem, teljességre van szükség, akkor kap valaki a zenéről átfogó képet. *Hubay*, *Joachim*, *Auer* nemcsak szólista volt annak idején, hanem tanár, koncertmester, zeneszerző is.

– Más a játéka, a mentalitása annak, aki szólistaként lép pódiumra, mint ha valaki a zenekart irányítja.

– Ez igaz is, és nem is. Egy versenymű előadásakor a szólista is része a zenekarnak. Ugyanolyan színesen kell muzsikálni mindkét szerepkörben. Szükség van mindenhol a kamarazenészi szemléletre, az egymásra való odafigyelésre. A koncentrációs szint az, ami más. Az embernek mindkét esetben le kell vetkőznie lelkileg, teljesen lecsupaszítania önmagát, és megmutatni, mi rejlik benne. Szólistaként, ha csak a következő fél évet nézem, negyven koncertet tudok felsorolni. Közben pedig végzem a koncertmesteri munkámat is.

– S hogy mennyire elégedettek önnel a kollégák, azt talán jelzi, hogy a zenészek szavazata alapján már az első évben megkapta a *Dohnányi-díjat* a *Rádiózenekarban*...

– Kiemelkedő társulat és jó csapat ez a *Dohnányi* kezdeményezésére alapított együttes. Megtisztelő érzés itt zenélni.

– Mi a következő tízéves terv?

– Olyan elképzeléseim, vágyaim nincsenek, hogy ezen vagy azon a rangos koncerthelyszínen szeretnék játszani. Ezen már túl vagyok, hiszen bejárhattam a világot. Amit fontosnak tartok, az az, hogy segítsék a fiataloknak. Szeretnék irányt, értéket és mértéket is mutatni. Azon a keskeny ösvényen, amelyen én járok, el lehet kerülni a csapdákat, amelyekre a mai világ sarkall. Fontos üzenet, hogy tehetséggel, szorgalommal is el lehet érni szakmai sikereket, nem csak akkor, ha valaki „hátszéllel” rendelkezik. Érdemes hát kitartani, küzdeni azokért a célokért, amelyeket az ember fiatalon megfogalmaz. S ne a csillogó, könnyű sikerekkel kecsegtető, egyszerűbb utat válasszák, mert az bizony sokkal rövidebb ideig tart. Számomra lényeges, hogy adjak a fiataloknak, hogy megszeressék a muzsikát.

– Mennyire változott meg az eltelt évtizedek alatt a zenével való viszonya?

– A fejemben most is, állandóan szól a zene. Átsegített mindenben, a legrosszabb dolgokon is. A zene a lelkemben él, dolgozik. Amikor egyszer egy hétig csend honolt bennem, akkor nagyon megijedtem... Szerencsére ez azóta sem történt meg, és azt szeretném, hogy ne is legyen több ilyen pillanat, mert nekem a zene a lételemem. Amelyet az érzelmek kivételülésének tartok. S ahogy változom, amilyen benyomások érnek, úgy lesz más és más minden egyes előadás. A mindennapjaimban, az életem során mindent egyetlen dologért teszek – magáért a zenéért. ♣

DÖBRENTAI KORNÉL

ISTEN SZÁNDÉKÁVAL KICÖVEKELT SORS

Dévai Nagy Kamilla köszöntése

(Elhangzott a Szilágyi Dezső téri református templomban, 2018. november 10-én.)

Hölgyek esetében nem illik kort emlegetni. Ám, ahogy mondani szokás, a kirobbanó tehetség széttöri az időkorlátokat, és mivel eget kér, nem igazán érvényesek rá a földi – földhözragadt? – szabályozások, béklyók. Letépi magáról, hogy egy magasabb rendű létsikon teljesedjék ki az élete. Mint ahogyan a *Dévai Nagy Kamilla* kegyelemben fogant, nagy-gazdag élete is, amelyet a Fentvaló figyelme kísér mindmáig.

Az 1968-as *Nyílik a rózsza*, majd a *Röpülj páva* vetélkedőkön, némely népművészeti bennfenteseket megrökönyítve, egy szál gitárral és kivételes énekhanggal feltündöklő ifjú hölgy fölött fél évszázad múlt el, gyötrelmeket és katartikus örömeiket görgetve maga előtt. És azóta is nyílik, olykor ha kövön is, a rózsza. Lankadatlan röpül a páva – micsoda madár! –, mely a művésznő lényétől áthatottan egyre gyakrabban változott át a Noé bárkájából fölívelő galambbá, csőrében az egyetemes remény zöld gallyával. Először az öt sebből vérző magyar glóbusz vigaszára, aztán az öt földrészt, az emberiség, a rohamosan romló emberi lélek gyógyítására. Küldetési sors a Kamilláé. Honnan az erő az anyaország és az elszakított részek képviselőjére? Az isteni segítség támogatja, akár az emberiség vagy a nemzet kicsi, ám annál rohasztóbb ördögi része elleni harcában. Megvallott, konokul megtartott hite az a benső erőmű, amely újra és újra elárasztja, felruhazza a muszáj-herkulesi erővel, indítja naponkénti feltámadásra. Nem esik kétségbe, hogy megéri-e mindennapi máglyákon elégni. Nincs benne kétely, visszakövetelés – bár éppen lehetne mit! –, mert folytonosan és önként *adni* akar. Amit visszakapni vágyik, hogy szabadon fölépülhessenek a tanítványai tehetség-tornyai, mint a fároszok, és azt, hogy őt magát ne akadályozzák hátramoszdító siserehadak a szolgálattevésben. A hagyományok ápolásában, a tehetségek felkarolásában látja a nemzet megmaradásának, spirituális egyesítésének lehetőségét. Tragikus autóbalesete után, kómából felépülten, szabadulva a szanatóriumból, ahol újra tanult járni, beszélni – ő, aki addig harmincnégy nyelven énekelt! Ez máig Guinness-rekord. És megvalósította régi álmát: hogy taníthasson. Egy általa adott interjúból idézve: „*Gondolatban létre-*

hoztam a Krónikás Zenedét, amelyet mankókra támaszkodva – mások szárnyakkal sem jutnak ilyen magasra, jegyzem meg – csodálatos tanárok, mint például Mádi Szabó Katalin, Schmidt Ferenc segítségével 1996. október 16-án meg is nyitotunk. Huszonkét éve minden állami támogatás nélkül ma is működik. Első diákjaim főleg a határon túlról jöttek, ma már a tanítványok egymásnak adják a kilincset. Az elmúlt huszonkét év alatt közel négyszázan fordultak meg nálam.”

Hát így is lehet, vagy csak így lehet a megmaradást szolgálni. Vállalni, ha a szükség úgy hozza, mint tette Kamilla is, házát, telkét eladta, kilökték az utcára a Zenedét, de nem roppantak össze. „Az ám, Hazám!” Nem papolni kell, cselekedni! És olyan, a művészet iránti alázattal, több mint tízezer koncerttel a háta mögött, mint ahogyan Dévai Nagy Kamilla teszi. Isten szándékával kicövekelt útja van. Pályáját tekintve hajlamos az ember azt hinni, a Fentvalónál protekciója van, hiszen rokonok szegről-végről Bőjte Csabával. Anyai ágon felmenői közt tarthatja számon Makkai Sándor író, püspököt, aki például a *Sárga vihar* című, méltán elhíresült regényt írta. Talán nem sejtve, hogy napjainkra ez a vihar kereszténységet fenyegető feketére változik. Frivol feltételezésnek tűnhet, szerintem Kamilla a balesete utáni kómában két napig volt „az Úr vendége”, maga beszélt meg az Istennel a továbbiakat, hiszen nála a valóság nyers brutalitásán átütő égi jelek tűnnek át. Ilyen mitikus pillanat lehetett, amikor Amerikában meglátogatott egy indián rezervátumot. Egy öreg indián, valószínű varázslók leszármazottja, áthatóan, mélyen a szemébe nézett, szótlánul hozzálépett és a fejére illesztett egy gyöngyös hajpántot. Ez az indián, valami őstudás nevében, őt mintegy királynővé koronázta.

Apró jelek? Több mint érdekes, ami Észak-Koreában történt. Dévai Nagy Kamilla, magától értetődően, elénekelt – természetesen koreai nyelven – egy negyven éve betiltott, hatszáz éves népdalt, amelyet szinte himnuszként énekelték egykor. A várt, szokásos tapsorkán helyett a zsúfolt nézőtér csendes zokogásba kezdett.

Kidertült, a dal az Arirang hegy-ségről szólt, amely hegy Észak- és Dél-Korea különválásakor a déliekhez került. Azóta ezt a dalt északon tilos volt énekelni, meghurcolás, börtön, sőt halálbüntetés járt érte. Kamilla persze ezt nem tudta, de amikor elmondták neki, másnap, *csak azért is* újra előadta a színpadon. Székely testvéreink, az „Ott, ahol zúg az a négy folyó” népe értik meg ezt a legjobban.

Tény: kisebb diplomáciai sikernek könyvelhető el – ezek Kamilla szavai –, hogy Kim Ir Szen inentől kezdve engedélyezte, hogy bárki szabadon énekelhesse ezt a népdalt.

Ime, a Vox Humana dalban mérhető hatalma!

Még ugyanott történt, hogy egy elrozsdásodott, lerobbant hullámvasutat – a korrodálódó szocialista diktatúra jelképe is lehetett volna – pillantott meg Kamilla, amelyet érthető okokból nemigen használtak. Inkább Potemkin-díszletként létezett, mint annyi sok egyéb. Istenkísértés volna felülni rá. Ám Dévai Nagy Kamilla megkísértette az Urat. Mintha előre tudta volna, hogy egy rozsdatelepre való, megbízhatatlan észak-koreai hullámvasút semmiség egy magyar szakadékhoz képest. Nálunk amúgy is minden szakadék történelmi... Az autót itthon nem ő vezette, száznegyven kilométeres sebességnél a sofőr elaludt, hét métert zuhantak, s ott lent, a fagyott magyar ugaron még százhusz métert pörgött a kocsi. Mint említettem már, két napig „az Úr vendége volt”. Lángvágóval vágják ki a roncsok közül, egyedül a gitárja maradt sértetlenül, amelyet a túlfűtött szanatóriumban egy hónap múlva bontottak ki a tokjából. A zeneszerszám még csak *el sem hangolódott!* Közbevetőleg említem, hogy a kómából való felriadása idején se beszélni, se járni nem tudott, de verseket írni igen! Ezek a versvígaszok, „túlvilági realizmussal” írt költemények nagyon is e világhoz ragaszkodást fejeznek ki. A körülöttünk lángoló földi pokolban is maradt valami elementárisan jó, amiért érdemes, sőt kötelesség küzdeni.

Ez hát a Dévai Nagy Kamilla-i küldetés lényege, meglehet, ezért „jött vissza”. Teljen el bármennyi földi idő is, az ő gitárja *nem hangolódik el soha.* ♣

A FŐDÍJAS VERS

FALCSIK MARI

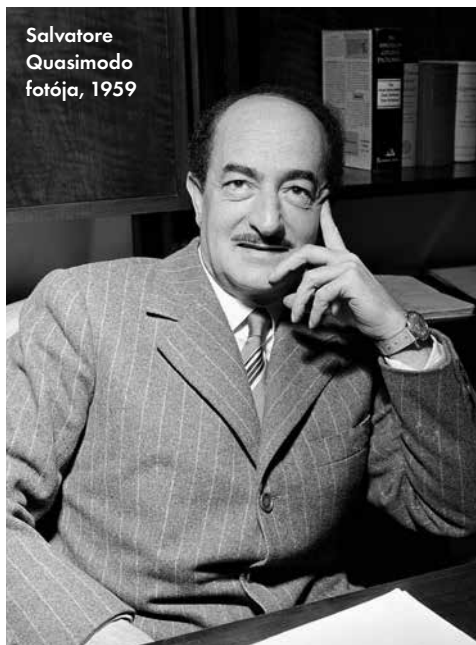
SZERTARTÁSOK

Apám amikor utoljára érdemben tárgyalt velem arról beszélt hogy a húsvéti gyónást pünkösdkor is épp úgy elfogadja majd az Isten meg az Ő Fia ha ők Anyával kettesben vallanak amikor mi őt a kórházból otthon „ismét befogadjuk”

aztán megcsinálta maga magának az utolsó gyónást mondván ő már nem emészti tovább magát mindazon amit rosszul tett vagy ha hibásan sőt akár ha bűnösen – elengedi és én azt mondtam neki: tegye minden úgy történt ahogy történhetett

aztán én adtam föl az utolsó kenetet neki – joghurtot evett és hozzá túrós pitét: azt már Laci adagolta mert az én kezem annyira remegett hogy nem tudtam etetni – de a kereszt végül rendesen fölkerült a szája szegletébe ahogy a joghurtot az ujjammal letöröltem onnan

és mert az elmúlt hónapokban nagyon meg akart tanulni imádkozni az aprószemű barna alig-korpuszos rózsafüzért körbetekertem a kezén és amíg remegve koncentráló ujjai végigperegtek rajta azt súgtam neki hogy azt mond vagy gondol amit csak akar egész a káromkodásig

Salvatore Quasimodo fotója, 1959

Quasimodo mellszobra a Tagore sétányon

Őszi felvételek a Tagore sétányról

A KÜLÖNDÍJAS VERS

TÉREY JÁNOS

A HAJDÚ, A NAGYKUN, A TÓT MEG A JÁSZ

Amikor bántanak, belesikordul
Egy fölfegyverzett marhapásztor
Idebent.

Amikor hevülök, nagykun lobogás füt,
Máskor felvidéki morcosság fagyaszt:
A puszta, a Tátra, belül.

Ha magasat ugrom, velem rugaszkodik
A jobbágyorától megváltott jáász,
Aki végső soron perzsa,

Velem mozdul a nyakas, balkáni hajdú,
Arcom pírja a magyar ajkú tóté:
Olvasztótégelyük, én...

„Az Ős vagyok, mely sokasodni foszlik” –
Biztos? A vér és a földrajz a jellemre nézve
Nem sokat jelent.

Nöcsábásznak mondott nagyapám,
„Cifra” Tóth János
Az Aranybika Szállóba járt kártyázni.
Ahol most a török büfé van a sarkon?
Nem, különterembe, nyalka cívisek közé,
Amilyen ő is volt.

Nemsokára háború.
A bombát elkerültük.
A bevonuló oroszok
Fölgurították a pincéből az utolsó hordót,
Berúgtak, és beérték ennyivel.
Tőlünk indultak a hortobágyi tankcsatába.

Aztán mások elvették a földet,
Beszántották a tanyát,
Gere százados pedig kiszemelte a házunkat;
A kerten át költöztünk kisebbbe, szerényebbe.
A hátsó szomszédok, rokonaink,
Fölnyitották a kerítést,
Úgy utaztak a bútorok a veteményesen át.

Negyvenhét éves vagyok,
Mint Ványa bácsi, mikor kiborult
E férfiak számára különösen veszélyeztetett korban;
Mégis Asztrovhoz húzok,
Mert ő legalább tevékeny és empátikus:
Belegondol Afrikába.
Szörnyű hőség! Hogy ott mi lehet.

WELTLER ILDIKÓ

Miért éppen Balatonfüred?

Salvatore Quasimodo-émlékdíj

A XX. századi olasz irodalom egyik nagyjának, a Nobel-díjas *Salvatore Quasimodo*nak a tiszteletére az idén immár huszonhatodik alkalommal rendeztek a maga műfajában egyedülálló költőverseny Balatonfüreden. A nemzetközi eseményre két magyar nyelvű, még kiadatlan művel pályázhattak a jelentkezők, s összességében mintegy száz alkotótól csaknem kétszáz vers érkezett – nemcsak Magyarországról, hanem Romániából, Szlovákiából, Ausztriából, Írországból és Svájcól is. Az idei költőversenyre megújult zsűrinek (amely Széchenyi Ágnes, Szörényi László, Madarász Imre, Péntek Imre és Cserép László mellett Szkárosi Endre költővel bővült) a megszokottnál is nehezebb dolga volt tehát a díjak odaítélésekor.

A verseny díjkiosztóját, amelyen a Salvatore Quasimodo-émlékdíj mellett különdíjat és életműdíjat is átadtak, szeptember 7-én és 8-án tartották Balatonfüreden, a Tagore sétányon és más helyszíneken. A rendezvény fővédnöke *Massimo Rustico*, Olaszország magyarországi nagykövete volt, védnökei pedig *Szentmártoni János*, a Magyar Írószövetség elnöke és *Bóka István*, Balatonfüred polgármestere.

A díjkiosztó ünnepségen *Gian Luca Borghese*, a budapesti Olasz Kultúrintézet igazgatója mondott köszöntőt. Beszélt arról, mennyire fontos, hogy a művészet része legyen az emberek mindennapjainak, legyen szó képzőművészetről, zenéről vagy – mint ez esetben – költészetéről, amelynek minden évben méltó ünnepe a balatonfüredi esemény. A gálaműsoron *Alessandro Quasimodo* színművész, a költő fia és *Lukács Sándor* színművész lépett fel.

Az idén a Salvatore Quasimodo-émlékdíjat, vagyis a költőverseny fődíját *Falcsik Mari* nyerte el *Szertartások* című versével. A költőnő líráját elsősorban zeneiség és ritmusosság jellemzi. Szabadversei rendre neves irodalmi lapokban jelennek meg, jó néhányat több nyelvre is lefordítottak, sőt megzenésítettek. A díjkiosztón átadtak két másik elismerést is: *Térey János* különdíjat, a májusban elhunyt *Kabdebó Tamás* pedig, aki még az év elején

küldte be költeményét a versenyre, posztumusz életműdíjat kapott.

Az ünnepségen kívül további események is zajlottak a szeptember eleji két napon Balatonfüreden. Halálának kétezer éves évfordulója alkalmából konferencián emlékeztek meg a római aranykor költőjéről, *Ovidius*ról. Az ókori irodalom kapcsán szó esett a latin nyelv hazai helyzetéről is: fordításról és iskolai oktatásról. A szakma legjobbjainak előadásai előtt *Szűcs Géza* Kossuth- és József Attila-díjas költő, a Magyar PEN Club elnöke tartott megnyitót.

Az irodalom mellett más művészeti ágak is helyet kaptak a programban. *Az idő memóriája – varesei művészek* címmel öt kortárs olasz művész alkotásaiból nyílt kiállítás, míg Quasimodo halálának ötvenedik évfordulójáról megemlékezve két olasz zenész, *Annalisa Garzia* hegedűművész és *Fabio Centanni* zongoraművész adott koncertet. Az irodalmi matiné résztvevői megismerhették az *Alföld* című folyóiratot, s bemutatták *Franco Cajaninak*, a díj alapítójának *Visszapergetett álmok* című kötetét. Quasimodo emlékfájánál *Sárközy Péter*, a római La Sapienza Tudományegyetem emeritus professzora mondott köszöntőt.

E nem mindennapi irodalmi esemény negyedszázados történetében – 1992 óta rendezik meg évről évre – a magyar költészet számos nagysága kapott elismerést. Az eddigi, összességében mintegy tízezer költemény díjazott szerzői között olyan neveket találunk, mint *Határ Győző*, *Faludy György*, *Orbán Ottó*, *Gergely Ágnes*, *Marno János*, *Zalán Tibor*, *Tóth Krisztina*. A versenyre évente több száz vers érkezik, s a szakmai zsűri által kiválasztott fődíjas és különdíjas verset olasz nyelvre is lefordítják.

A költészeti verseny fontosságát hosszú történetén túl az is mutatja, hogy nemcsak a magyar kormány, hanem az olasz külügyminisztérium és a budapesti Olasz Kultúrintézet is támogatja. A Quasimodo-versenynek az évek folyamán külföldön is sikere lett: az UNESCO meghívására a rendezvény bemutatkozott Párizsban is, és egyre több nemzet

csatlakozott a programhoz. Az eseménynek otthont adó Balatonfüred is sokat köszönhet a költőversenynek, nemcsak az olasz–magyar irodalmi kapcsolatok megerősödését, hanem olaszországi testvérvárosát, Arpinót is. Az itáliai város egyebek mellett arról nevezetes, hogy ott született Cicero.

De miért éppen Balatonfüred? Mi köze egy szicíliai költőnek a magyar tengerhez? Sokan tudják, hogy Füred nemcsak kellemes fekvéséről, hanem elismert, nagy múltú szívkörházáról is híres. Hosszú éveken át sokan zarándokoltak ide gyógyulást keresve. *Rabindranath Tagore* 1926-ban nyerte vissza egészségét a Balaton partján, s ennek emlékére fát ültetett a part menti sétányon. Az egyszeri eseményből hagyomány lett (mintegy száz fa áll itt napjainkban), és a sétány azóta Tagore nevét viseli. Hasonló okból járt Balatonfüreden néhány évtizeddel később, 1961-ben Salvatore Quasimodo is, és gyógyulásának örömeire követte elődje példáját: emlékfát ültetett, ráadásaképp pedig versben is megörökítette a város és a táj emlékét. Az általa ültetett fa előtt napjainkban a költő mellszobra áll, előtte táblán a balatoni barátaihoz címzett sorok:

Örömteli szívvel fűcskát ültetek a hullámzó Balaton partján, melynek levelei túlélnek majd mulandó életemet. Gyökerei mélyre fúródnak a büszke magyar földbe, melyet a történelem örökké meggyötört. Legyen minden ágacska üdvözlés annak, ki eljön ide és szereti a költészetet, mely megszüli a finomságot és az igazságot minden nemzet fiainak nevében. (Boksay György fordítása) ♣